

Kas mūs sagaida 2035.gadā?

Kopsavilkums

Eiropas profesionālās izglītības attīstības centrs (CEDEFOP) ir izvirzījis 3 scenārijus, kā varētu izskatīties profesionālā izglītība 2035.gadā.

Scenārijs Nr.1 plurālistiska profesionālā izglītība

Šis scenārijs paplašina profesionālās izglītības izpratni un koncepciju. Galvenais uzsvars tiek likts uz mācīšanos atbilstoši darba tirgus vajadzībām visos līmeņos. Tātad izglītība ir pilnībā orientēta uz darba tirgus vajadzībām. Profesionālā izglītība nebūs piesaistīta noteiktai institūcijai kā profesionālās izglītības īstenotājiem, bet tā būs daļa no integrētas mūžizglītības pieejas. To raksturo šādi elementi:

	<p>Plurālistiska pieeja nozīmē pārskatīt profesionālo izglītību un tās vietu izglītības sistēmā. Tas nozīmē, ka profesionālā izglītība vairs netiek uztverta kā atsevišķa izglītības forma, bet lielāka nozīme tiek piešķirta mācību kombinēšanai ar citām mācību formām, pasvītrojot nepieciešamību kombinēt profesionālās prasmes ar vispārējās izglītības mācību priekšmetiem. Fokuss tiks orientēts uz vispārējo prasmju un kompetenču attīstību nevis uz profesionālo izglītību kā atsevišķu daļu atrauti no vispārējās izglītības.</p>
	<p>Šī pieeja pieprasa jaunu orientāciju vai nofiksētu virzienu, kur profesionālā izglītība ir nostiprināta plašākā kvalifikācijas kopumā, nevis šauri specifiski pēc prasmēm un nodarbošanās. Tas automātiski atsaucas uz profesijai specifisku un kompetenču straujo maiņu un pieprasa tālāku mācīšanos, lai uzlabotu un pārskatītu savas prasmes. Tas nozīmē arī caurviju prasmju un kompetenču lielāku lomu, kā pamatu profesionālo prasmju apguvei.</p>
	<p>Individuāli pielāgoti mācību risinājumi, uz projektiem un problēmām orientēta mācīšanās kļūs neaizstājama. Galvenais mērķis būs izpētīt un apvienot pēc iespējas plašāku atbilstošu mācību formu un pedagogijas klāstu.</p>
	<p>Profesionāli orientētas mācīšanās virzība mūža garumā un profesionālās izglītības pārnesamība būs galvenās plurālistiskās profesionālās izglītības iezīmes. Tam nepieciešama pārredzama zināšanu bāze visos līmeņos un šķēršļu samazināšana pārejai un progresam.</p>
	<p>Paredzētā pāreja uz visaptverošākām prasmju un kompetenču stratēģijām un politikām ietekmēs uz profesiju orientētas izglītības pārvaldību. Lai iegūtu plašāku prasmju kopumu un vājāku saskarsmi ar konkrētām profesijām, var būt nepieciešams iesaistīt plašāku ieinteresēto personu grupu, piesaistot un paplašinot sociālo partneru tradicionālo lomu.</p>
	<p>Lai gan ES neiejaucas katras valsts profesionālās izglītības saturā un struktūrā, tās nozīme attiecībā uz prasmju un kvalifikāciju pārredzamību un pārnesamību palielināsies.</p>

Elastīgai iespējai pārnest plašākas kvalifikāciju daļu prasmes dažādos izglītības un apmācības veidos, ir vajadzīgi vēl spēcīgāki koordinācijas un pārvaldības mehānismi nekā pašlaik. Ja šie mehānismi ir vājš posms, plurālistiskais scenārijs rada sadrumstalotības un pieaugošas nevienlīdzības risku.

Scenārijs Nr.2 Profesionālās un profesionālās kompetences pamatā – atšķirīga profesionālā izglītība

Atšķirīgā scenārija mērķis ir nostiprināt esošo un dominējošo profesionālās izglītības koncepciju, kas vērsta uz profesijām un nodarbošanos. Tam ir šādas īpašības:

	<p>Tiek atkārtoti apstiprināta un nostiprināta profesionālā izglītība kā atsevišķas izglītības un apmācības apakšsistēmas pozīcija ar skaidri noteiktiem izglītojamiem un iestādēm. Profesionālās izglītības atpazīstamība tiek uzskatīta par būtisku, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi pret vispārējo izglītību. Atšķirībā no citām izglītības un apmācības apakšsistēmām mācības darba vietā tiek uzskatītas par galveno profesionālās izglītības elementu.</p>
	<p>Profesionālā izglītība tiks organizēta atbilstoši skaidri definētu profesiju prasībām. Tas nodrošina ciešu saikni ar darba tirgu un uzsver nepieciešamību pēc līdzsvarotas valsts, darba devēju un arodbiedrību sadarbības.</p>
	<p>Jaunieši sākotnējā izglītībā un apmācībā tiks uzskatīti par nākotnes galveno mērķa grupu. Šim scenārijam atbilst profesionālās izglītības paplašināšana līdz augstākās izglītības līmenim. Profesionālās izglītības galvenie uzdevumi būs palīdzēt jauniešiem profesionāli izaugt un iegūt specializāciju, tajā pašā laikā būt atvērtiem un gataviem pārmaiņām un inovācijām.</p>
	<p>Prioritāte tiks dota praksē un darba vidē balstītām mācībām. Galvenais uzdevums būs modernizēt mācekļības un praksē balstītas mācības, lai nodrošinātu to atbilstību “profesionālajai dzīvei” un augstākā līmeņa studijām. Arvien lielāku nozīmi iegūs aktīvas mācīšanās veicināšana ar mācekļa praksi vai darba vidē balstītām mācībām.</p>
	<p>Galvenais mērķis būs noteikt darba vidē balstītas mācības kā “zelta standartu” visās profesiju jomās un visos izglītības līmeņos, tostarp atbilstoši 8.LKI. Tas tiek uzskatīts par pamatu turpmākai cilvēku izaugsmei mācībās un profesionālajā karjerā.</p>
	<p>Pieaugs un nostiprināsies sociālo partneru loma profesionālās izglītības pārvaldībā, tādā veidā stiprinot profesionālās izglītības sasaisti ar darba tirgu.</p>
	<p>ES līmeņa politika var atbalstīt un atbalsta profesionālo izglītību, veicinot pārrobežu sadarbību un nolīgumus par profesijām un nozarēm, piemēram, nosakot kopīgus profesiju standartus.</p>
	<p>Dotais scenārijs rada risku, ka strauji mainīgās tehnoloģijas un darba tirgus izmaiņas rada jautājumus par vidēja līmeņa prasmju lomu un profesiju stabilitāti ilgtermiņā.</p>

Scenārijs Nr.3 Uz darbu tirgu orientēta apmācība – īpašam nolūkam vai marginalizēta profesionālā izglītība

	<p>Profesionālās izglītības pozīcija kopējā izglītības un apmācības sistēmā arvien vairāk būs saistīta ar tālākizglītību darba tirgū. Nodarbinātība tās šaurā nozīmē ir galvenā problēma, tāpat kā spēja reaģēt uz riska grupām. Nodarbinātības iespējas plašākā nozīmē, kas dod iespēju cilvēkiem attīstīties mūžizglītības perspektīvā, tiek pārņemtas vispārējā izglītībā visos līmeņos. Šī samazinātā profesionālās izglītības loma daļēji atspoguļo ietekmi, ko rada jauniešu kohortu samazināšanās, ierobežojot tradicionālās profesionālās izglītības spēju “konkurēt” ar citām izglītības nozarēm.</p>
	<p>Šī pieeja paredz profesionālās izglītības pārorientāciju uz prasmēm, kas nepieciešamas strauji mainīgajām darbavietām un darba tirgum. Profesionālā izglītība ir vērsta uz īstermiņa un vidēja termiņa prasmju vajadzībām; mazāk par pamata un caurviju prasmēm un kompetencēm. Par pēdējiem ir atbildīga vispārējā un akadēmiskā izglītība.</p>
	<p>Profesionālās izglītības mērķa grupa ir samazināta, koncentrējoties galvenokārt uz pieaugušajiem, kuriem nepieciešama tūlītēja pārkvalifikācija vai kvalifikācijas paaugstināšana vai kuriem ir bezdarba un sociālās atstumtības risks.</p>
	<p>Īsāki apmācības kursi, kas arvien vairāk tiek piedāvāti, izmantojot plaši pieejamus izglītības resursus, visticamāk, kļūs par dominējošām mācību formām. Lai gan tas neattiecas tikai uz šo scenāriju, elastīgums, ko piedāvā šīs mācīšanās formas, tostarp augstākās izglītības līmenī, ir īpaši svarīga šai pieejai. Ir iespējama individuāla pielāgošana, kā arī ierobežotas apmācības darba vietā. Tiek samazināta uzmanība pamata un caurviju prasmēm un kompetencēm, ko ietekmē koncentrēšanās uz īstermiņa un vidēja termiņa prasmēm.</p>
	<p>Attiecībā uz izaugsmes iespējām šis scenārijs uzsver nepieciešamību pēc pārredzamākiem apmācību piedāvājumiem. Tie ļaus pieaugušajiem izglītojamajiem vieglāk piekļūt kursiem un programmām, kas tieši attiecas uz viņu vajadzībām.</p>
	<p>Šī pieeja nozīmē radikāli atšķirīgu profesionālās izglītības pārvaldību, kur galvenā loma ir atsevišķiem uzņēmumiem un nozarēm. Tīks samazināta izglītības sistēmas loma.</p>
	<p>ES līmeņa politikai būs jānodrošina pārredzamība un pārnesamība. Tomēr tā būs daļa no darba tirgus politikas, nevis plašākas mūžizglītības politikas.</p>
	<p>Šis scenārijs rada risku par zemu novērtēt pamata un caurviju prasmju un kompetenču nozīmi darba tirgus un sabiedrības vajadzību nodrošināšanā.</p>

<https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/future-vet>